

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 420/2010-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 6. októbra 2010 predbežne prerokoval sťažnosť spoločnosti R., a. s., zastúpenej advokátom JUDr. J. T., K., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu a na zákonného sudcu podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v konaní vedenom Krajským súdom v Košiciach pod sp. zn. 1 Co 65/2010 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť spoločnosti R., a. s., o d m i e t a pre zjavnú neopodstatnenosť.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 3. septembra 2010 doručená sťažnosť spoločnosti R., a. s. (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu a na zákonného sudcu podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v konaní vedenom Krajským súdom v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 1 Co 65/2010. Sťažnosť bola odovzdaná na poštovú prepravu 2. septembra 2010.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka ako žalovaná v konaní vedenom Okresným súdom Košice I (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 35 C 200/2008 o určenie platnosti

poistnej zmluvy podala návrh na prerušenie konania podľa ustanovenia § 109 ods. 1 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku a na postúpenie návrhu ústavnému súdu na zaujatie stanoviska. Ústavný súd sa mal vyjadriť k súladu niektorých ustanovení zákona č. 8/2008 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov s ústavou a Zmluvou o založení Európskeho spoločenstva. Uznesením okresného súdu č. k. 35 C 200/2008-179 z 10. septembra 2009 bol návrh sťažovateľky na prerušenie konania zamietnutý. Proti uzneseniu okresného súdu podala sťažovateľka odvolanie. Uznesením krajského súdu č. k. 1 Co 65/2010-221 z 21. apríla 2010 bolo uznesenie okresného súdu potvrdené.

Podľa názoru sťažovateľky uvedeným postupom všeobecných súdov došlo k porušeniu označených článkov ústavy. Sťažovateľka ako nepriviligovaný subjekt nie je oprávnená sama predložiť ústavnému súdu návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov, a preto jej návrh na prerušenie konania a na postúpenie návrhu ústavnému súdu všeobecným súdom je v danom prípade jediným zákonom ustanoveným postupom, ktorým sa sťažovateľka môže v súlade s čl. 46 ods. 1 ústavy domáhať svojho práva na nezávislom a nestrannom súde, teda v danom prípade na ústavnom súde. Možno dospieť k záveru, že postupom všeobecných súdov, ktoré zamietli návrh sťažovateľky na prerušenie konania, bola jej odňatá možnosť konať pred súdom. Toto odňatie možnosti konať pred súdom vyplynulo aj z nesprávnej ústavnoprávne nekonformnej aplikácie ustanovenia § 109 ods. 1 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku. Ústavný súd v druhom funkčnom období medzi podmienky typu *conditio sine qua non* zaradil aj v ústave a zákone neustanovenú podmienku, podľa ktorej ústavnou a zákonnou náležitosťou návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov podaného všeobecným súdom je aj jeho presvedčenie o nesúlade namietnutých ustanovení právneho predpisu s právnym predpisom vyššej právnej sily (PL. ÚS 20/06). Slová „ak sa súd domnieva“ použité na uvedenie prvej vety čl. 144 ods. 2 ústavy zdanlivo možno naozaj legitímne interpretovať a aplikovať ako ústavný základ pre vyvodenie podmienky o „presvedčení súdu“. Toto ustanovenie však bez pochybností patrí k ústavným normám, ktoré nemožno interpretovať doslovne. Doslovným výkladom by sa totiž nastolil ústave odporujúci právny stav, v ktorom by všeobecný súd bol povinný prerušiť konanie pre nesúlad platnej právnej úpravy s medzinárodnými zmluvami

podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, ale nemal by takú povinnosť na zabezpečenie súladu vnútroštátneho prameňa práva s medzinárodnými dohovormi podľa čl. 154c ústavy. Tento stav hroziaci konaním proti Slovenskej republike pred príslušnou medzinárodnou inštitúciou nadväzuje na zlú úpravu čl. 144 ods. 1 ústavy, podľa ktorej sa sudcovia pri rozhodovaní podriaďujú medzinárodným zmluvám podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, ale nie medzinárodným dohovorom podľa čl. 154c ústavy. To, že čl. 144 ústavy nemožno vysvetľovať a uplatňovať doslovne, samo osebe nepreukazuje, že aj slovné spojenie „ak sa súd domnieva“ treba interpretovať s využitím extenzívneho výkladu. Istotne však stačí na vyvolanie relevantnej pochybnosti. Téza ústavného súdu, podľa ktorej ústavné normy možno vysvetľovať samostatne, bez vzájomnej väzby s inými ústavnými normami, má za tohto stavu mimoriadny význam. Ústavný súd ju celkom zanedbal, hoci taká väzba existuje. Ústavný súd v treťom funkčnom období namiesto toho, aby si uvedomil problém a zmenou judikatúry vytvoril priestor pre posilnenie prvkov demokracie v Slovenskej republike a pre dostupnosť základného práva podľa čl. 30 ods. 1 ústavy pri zabezpečovaní ústavnosti právneho poriadku, nadviazal na už citovaný právny názor v druhom funkčnom období (III. ÚS 99/08). V materiálnom právnom štáte orgán verejnej moci nemá právne postavenie, ktoré by mu vždy ponechávalo právo úvahy, či svoju právomoc uplatní, alebo nie. Postavenie orgánov verejnej moci je súborom práv a povinností a podľa toho má buď právo úvahy, či právomoc uplatní, alebo má povinnosť konať, uplatniť právomoc. Ak navrhovateľ predloží argumentáciu o nesúlade právneho predpisu s ústavou, zákonom alebo medzinárodnou zmluvou, všeobecný súd by uplatnil kompetenciu rozhodnúť o merite ústavného sporu, ktorú nemá, ak by rozhodoval o tom, či uplatnené argumenty obstoja. V takom prípade by súd mal návrhu účastníka konania vyhovieť a splniť svoju povinnosť ustanovenú v § 109 ods. 1 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku.

Sťažovateľka navrhuje vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy v konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 1 Co 65/2010 s tým, aby bolo uznesenie krajského súdu z 21. apríla 2010 zrušené a vec vrátená na ďalšie konanie. Požaduje tiež náhradu trov konania.

Z uznesenia krajského súdu č. k. 1 Co 65/2010-221 z 21. apríla 2010 vyplýva, že ním bolo potvrdené uznesenie okresného súdu č. k. 35 C 200/2008-179 z 10. septembra 2009. Podľa rukou písanej poznámky bolo uznesenie doručené 1. júla 2010. Podľa názoru krajského súdu okresný súd sa správne vysporiadal s procesnou situáciou, ak dospel k záveru, že nie sú splnené podmienky pre prerušenie konania podľa ustanovenia § 109 ods. 1 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku. K odvolacej námietke sťažovateľky, že postupom súdu jej bola odňatá možnosť konať pred súdom, je potrebné uviesť, že o takúto procesnú vadu, ktorá spočíva v odňatí možnosti konať pred súdom, ide len vtedy, keď súd neumožnil účastníkovi vykonať v priebehu konania práva priznané mu Občianskym súdnym poriadkom na účely obhájenia a ochrany jeho práv a právom chránených záujmov, a to najmä právo predniesť (doplniť, či doplňovať) svoje návrhy, vyjadriť sa k rozhodným skutočnostiam, k návrhu na dôkazy a k vykonaným dôkazom, právo označiť navrhované dôkazné prostriedky, právo so súhlasom predsedu senátu dávať v rámci výsluchu otázky účastníkom (svedkom) a právo zhrnúť na záver pojednávania svoje návrhy, vyjadriť sa k dokazovaniu a k právnej stránke veci. Za odňatie možnosti sťažovateľke konať pred súdom preto nemožno považovať rozhodnutie súdu, ktorým nebolo vyhovené jej návrhu na prerušenie konania podľa § 109 ods. 1 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku, lebo samotným rozhodnutím o jej návrhu nedošlo k znemožneniu realizácie jej procesných práv priznaných Občianskym súdnym poriadkom. Za nedôvodnú preto považuje krajský súd odvoláciu námietku sťažovateľky, podľa ktorej zamietnutím návrhu na prerušenie konania bola jej odňatá možnosť konať pred súdom. Nárok na prerušenie konania z dôvodu, z ktorého sa ho domáhala sťažovateľka, nie je procesným právom účastníka konania, a preto jeho zamietnutím nedošlo ani k odňatiu možnosti konať pred súdom. Z ustanovenia § 109 ods. 1 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku je zrejmé, že všeobecné súdy nemajú právomoc konať o súlade právnych predpisov, ale práve im prináleží iniciovať konanie, ak nastane situácia, ktorú toto ustanovenie predpokladá. Pochybnosť o tom, že všeobecne záväzný právny predpis, ktorý sa týka veci, je v rozpore s ústavou, zákonom alebo medzinárodnou zmluvou, ktorou je Slovenská republika viazaná, musí mať konajúci súd. Na podanie návrhu ústavnému súdu na začatie konania o súlade právnych predpisov nemá vplyv skutočnosť, že takúto pochybnosť prejavil účastník konania. Predloženie návrhu na preskúmanie súladu právneho predpisu s ústavou alebo s medzinárodnými dohovormi je

teda činnosť súdu, ktorý návrh podáva, pričom predseda senátu, ktorý návrh predkladá, musí prijať osobné (vnútorné) presvedčenie, že je nutné takýto návrh predložiť ústavnému súdu. Ide teda o osobné presvedčenie sudcu, a nie presvedčenie účastníka konania, ktorému by predseda senátu „robil poštára“ s ústavným súdom (III. ÚS 99/08). Všeobecný súd teda má povinnosť konanie prerušiť podľa uvedeného ustanovenia, avšak iba za predpokladu, že dospeje k záveru o rozpore všeobecne záväzného právneho predpisu s predpismi vyššej právnej sily. Ak k takémuto záveru nedospeje, nemá ani povinnosť konanie prerušiť.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa názoru ústavného súdu sťažnosť treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (*mutatis mutandis* I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

Ústavnou a zákonnou náležitosťou návrhu na začatie konania o súlade právnych predpisov podaného všeobecným súdom je aj jeho presvedčenie o nesúlade namietnutých ustanovení právneho predpisu s právnym predpisom vyššej právnej sily (PL. ÚS 20/06).

Predloženie návrhu na preskúmanie súladu právneho predpisu s ústavou alebo medzinárodnými dohovormi je činnosťou súdu, ktorý návrh podáva, a predseda senátu, ktorý návrh predložil, musel prijať osobné (vnútorné) presvedčenie, že je nutné takýto návrh

predložiť ústavnému súdu. Ide teda o osobné presvedčenie sudcu, a nie presvedčenie účastníka konania, ktorému by predseda senátu „robil poštára“ s ústavným súdom (III. ÚS 99/08).

Jadrom sťažnosti je presvedčenie sťažovateľky, že doterajšia judikatúra ústavného súdu, podľa ktorej postup všeobecného súdu v zmysle § 109 ods. 1 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku je viazaný na vnútorné presvedčenie konajúceho súdu (sudcu) o nesúlade aplikovať sa majúceho ustanovenia právneho predpisu s právnym predpisom vyššej právnej sily, je ústavne nekonformná. Podľa názoru sťažovateľky totiž trvanie na podmienke vnútorného presvedčenia súdu o nesúlade právnych predpisov znamená vlastne vo svojej podstate prisvojenie si právomoci meritórne rozhodnúť o otázke namietaného nesúladu predpisov nerovnakej právnej sily.

Ústavný súd považuje argumentáciu krajského súdu za úplnú a presvedčivú, ktorú v nijakom prípade nemožno považovať za arbitrárnu či zjavne neodôvodnenú. Preto ani nevidí potrebu do uznesenia krajského súdu zasiahnuť.

Z pohľadu ústavného súdu námietky sťažovateľky smerujúce proti doterajšej ustálenej rozhodovacej praxi ústavného súdu sa v skutočnosti dotýkajú ustanovenia čl. 130 ods. 1 ústavy, v ktorom sú vymedzené subjekty výlučne oprávnené podať návrh na začatie konania o súlade právnych predpisov. Zo sťažnosti je evidentné, že podľa presvedčenia sťažovateľky je táto úprava nedostatočná, lebo medzi „privilegované subjekty“ nie je zaradený účastník konania pred všeobecným súdom, a preto nemôže priamo požiadať ústavný súd o skúmanie súladu právnych predpisov nerovnakej právnej sily. To podľa názoru sťažovateľky vedie k situácii, keď účastník konania nemá zaručenú súdnu ochranu vo vzťahu k ním namietanému nesúladu právnych predpisov nerovnakej právnej sily. Tento ňou tvrdý nedostatok ústavnej úpravy chce sťažovateľka eliminovať takým výkladom ustanovenia § 109 ods. 1 písm. b) Občianskeho súdneho poriadku, ktorý by znamenal povinnosť všeobecného súdu prerušiť konanie a podať návrh ústavnému súdu na skúmanie súladu právnych predpisov vždy, keď niektorý z účastníkov konania kvalifikovaným spôsobom takýto postup navrhne. V konečnom dôsledku by sa takýmto postupom dosiahla

korekcia ústavy v tom zmysle, že de facto by sa stal „privilegovaným subjektom“ aj účastník konania vedeného všeobecným súdom, pričom všeobecný súd by mu iba „robil poštára“.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol tak, ako to vyplýva z výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 6. októbra 2010